

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

УДК 327 (477+520):94 (477+520)

Людмила Вовчук

УКРАЇНСЬКО-ЯПОНСЬКІ ВІДНОСИНИ: СТРАТЕГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ТА ДВОСТОРОННЯ СПІВПРАЦЯ (2011-2015 рр.)

З моменту встановлення дипломатичних відносин між Україною та Японією, однією з наймогутніших країн за розвитком економіки, наша держава розглядає розвиток відносин з Країною Вранішнього Сонця як один із головних зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних пріоритетів.

Новітні українсько-японські дипломатичні зв'язки тривають уже понад 20 років. Ця взаємодія розвивається по висхідній щодо всіх аспектів відносин. Країни вийшли далеко за межі тих протокольних і «чергових» дипломатичних фраз під час зустрічей і переговорів, які активно використовувалися у 1990-ті роки – на початку 2000-х рр.

Якщо десятиріччя тому розпочалось активне «відкриття» Японією нашої країни і ми досягли відчутного поштовху у наших відносинах, то нині ми впевнено проходимо етап, під час якого Японія, виявляючи підвищену увагу та поглиблений інтерес до нашої держави, поступово починає сама «відкриватися», генерувати нові ідеї й ініціативи. Маємо на увазі, передусім те, що на порядку денному двосторонніх відносин з'являються нові форми співробітництва, розширюється коло взаємодії, започатковуються та вдосконалюються нові механізми співпраці.

У цьому контексті головною умовою ефективного використання наявного значного потенціалу у відносинах між Україною та Японією є подальша стабілізація економічної ситуації у нашій державі, створення належних умов для просування японських технологій, інвестицій і кредитних ресурсів в Україну, що не є можливо без глибоких структурних реформ, економічної

модернізації, вдосконалення законодавчої бази у сфері інвестицій, оподаткування тощо [1].

Важливою віхою у процесі поглиблення двосторонньої політичної співпраці є діяльність Українсько-японського комітету зі співробітництва на рівні міністрів закордонних справ, що діє відповідно до Меморандуму щодо діяльності Українсько-японського комітету зі співробітництва на рівні міністрів закордонних справ від 1 липня 2006 р. У рамках такої взаємодії відбулося три засідання, останнє з яких пройшло у Києві 24-26 серпня 2013 р. [2].

Напередодні самітів і візитів на вищому державному рівні завжди розглядаються надії щодо майбутніх суттєвих зрушень і динаміки у розвитку подальших двосторонніх відносин між країнами. Оскільки саме події такого рівня виступають тією рушійною силою, яка спрямовує подальші зусилля обох сторін на реалізацію чергових взаємовигідних і перспективних ініціатив і спільних проектів. Закладається нове підґрунтя для співпраці, а відносини сягають нового рівня взаємодії.

Саме офіційний візит до Японії колишнього Президента України В. Януковича у січні 2011 р. засвідчив прагнення японського політичного й економічного істеблішменту започаткувати плідний політичний діалог на вищому рівні з новою владою нашої держави, цим самим демонструючи підтримку її дій, спрямованих на досягнення внутрішньополітичної стабільності, проведення необхідних соціально-економічних реформ із метою покращання економічної ситуації у країні та забезпечення подальших демократичних процесів у нашій дер-

жаві [3].

Без перебільшення можна стверджувати, що цей офіційний візит заклав якісно нові передумови для активізації та розширення двосторонньої співпраці, яка була окреслена двома сторонами у підсумковому спільному документі. Підписана у ході візиту Спільна заява щодо українсько-японського глобального партнерства стає основоположним документом двосторонніх відносин на сучасному етапі, яка визначає пріоритети співробітництва між Україною та Японією і програму реалізації першочергових завдань на найближчу та середньострокову перспективу. Це – перший в історії української дипломатії документ, який окреслює рівень двостороннього співробітництва як глобальне та стратегічне партнерство [4].

Результати візиту дають підстави стверджувати про готовність японської сторони до більш системного та регулярного діалогу з Україною у політичній сфері. Було підтверджено серйозну зацікавленість в інтенсифікації економічної складової двосторонніх відносин шляхом реалізації низки перспективних і взаємовигідних проектів. Не залишилося поза увагою сторін питання поступального розширення й оптимізації договірно-правової бази обох країн, активізації всього спектра науково-технічного та культурно-гуманітарного напрямів співпраці тощо.

Практичним прикладом подальшої співпраці між країнами стала зустріч між Міністром фінансів Ф. Ярошенко та Надзвичайним і Повноважним Послом Японії в Україні паном Тоїчі Саката, яка відбулася 6 січня 2012 р., у рамках якої було обговорено стан і перспективи розвитку відносин між Україною та Японією у новому 2012 році.

Знаменною подією в історії відносин між Україною та Японією стало ухвалення 17 квітня 2012 р. на сесії Палати представників японського парламенту резолюції з нагоди 20-ої річниці встановлення дипломатичних відносин між нашими країнами щодо поглиблення дружніх зв'язків між Японією та Україною, включаючи співпрацю у сфері ліквідації аварій на АЕС. Окрім цього, японський посол висловив підтримку Україні у питанні щодо підписання Угоди про асоціацію з Євросоюзом [5].

Не менш важливими були і проведені 17 червня 2014 р. у Токіо українсько-японські політичні консультації, де сторони обговорили весь спектр питань українсько-японських відносин, а також актуальної міжнародної політики. У центрі уваги переговорів була ситуація навколо України, спричинена російською агресією.

Сторони підтвердили спільну позицію щодо неприпустимості зміни кордонів і порушення територіальної цілісності силою або примусом. Таке розуміння є основою спільної позиції країн-членів «Великої сімки» та ширшого міжнародного співтовариства. Сторони погодилися, що виклики суверенітету України з боку Росії є проблемою всього міжнародного співтовариства, яка потребує консолідованої, твердої та рішучої відповіді.

У результаті, Японія додатково приєдналася до санкцій проти РФ, прийнятих ЄС, а також запровадила власні. Так 18 березня 2014 р. Японією призупинено переговори з РФ щодо спрощення процедури видачі віз, укладання інвестиційних угод, а також угод щодо мирного використання космосу та запобігання небезпечній військовій діяльності, а 29 квітня 2014 р. тимчасово припинено видачу віз для в'їзду на територію Японії 23 громадянам РФ, у тому числі державним службовцям.

Окрім цього, Японія 28 липня 2014 р. оголосила про додаткові санкції проти Росії: замороження активів 40 осіб і 2 компаній, розташованих у Криму; призупинення фінансової допомоги РФ у рамках програми ЄБРР; обмеження імпорту продукції походженням із Криму; запобігання видачі віз на в'їзд до Японії 31 особі, включаючи двох російських високопосадовців, які відповідають за питання Криму.

Офіційний Токіо 24 вересня 2014 р. оголосив про додаткові санкції, що стосуються посилення обмеження на експорт японської зброї до Росії та заборони обігу цінних паперів п'яти російських банків – «Сбербанка», «ВТБ-Банка», «Внешэкономбанка», «Газпромбанка», «Россельхозбанка» [6].

Було також підтверджено важливість активізації політичного діалогу між Україною та Японією, зокрема за підсумками президентських виборів в Україні. Японська сто-

рона привітала майбутнє підписання Україною економічної частини Угоди про асоціацію з ЄС, яка має відкрити суттєві перспективи для поглиблення співробітництва з Україною, зокрема, у торговельно-економічній сфері. Укладення двосторонньої Угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій між Україною та Японією має надати цьому співробітництву важливий поштовх.

Японська сторона висловила готовність надавати необхідну допомогу для стабілізації політичної та економічної ситуації в Україні та зміцнення інститутів демократії, що є запорукою сталого та благополучного розвитку України [7]. Так, 24 березня 2014 р. Прем'єр-міністр Японії Сіндзо Абе оголосив про виділення фінансової допомоги Україні у розмірі 1,5 млрд. дол. 25 квітня того ж року було оголошено про виділення 800 тис. євро для підтримки процесів демократизації в Україні через ОБСЄ та РС, 6 січня 2014 р. – ще близько 225 тис. дол. на гуманітарні цілі, а у вересні 2014 р. – ще 300 тис. дол. на потреби тимчасово переміщених осіб.

До того ж, 16-17 жовтня 2014 р. під час проведення у Мілані Саміту лідерів держав Європейського Союзу й Азії (ASEM) Прем'єр-міністр Японії у ході зустрічі з Главою Української держави П. Порошенком підтвердив надання Японією додаткових обсягів допомоги Україні для відбудови Донбасу.

Отже, як бачимо, загалом упродовж 2014 р. Уряд Японії надав Україні значну фінансову, технічну, гуманітарну й іншу допомогу. Зокрема було фінансовано Державний бюджет України обсягом у 98 млн. дол. міждержавною пільговою позикою під 0,95% річних строком на 20 років з 6-річним пільговим періодом відповідно до підписаної 17 липня 2014 р. «Кредитної угоди про Позику на політику розвитку на здійснення економічних реформ» у співфінансуванні зі Світовим банком у рамках системного проекту Світового банку Перша позика на політику розвитку, який спрямований на підтримку запроваджених стратегічних та інституційних реформ Уряду України; відкриття Японським агентством страхування експорту (NEXI) страхової

кредитної лінії обсягом 300 млн. дол. на 2014-2015 рр. з метою забезпечення експорту до України матеріалів, товарів і робіт для стабілізації ситуації та відновлення регіонів; 120 тис. швейцарських франків було надано Організації Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (IFRC) на забезпечення тимчасового помешкання біженцям (переміщеним особам); 140 тис. дол. надано Дитячому фонду ООН (UNICEF) для забезпечення водопостачання та гігієнічними засобами біженців (переміщених осіб); 500 тис. євро було надано ОБСЄ на підтримку місії спостерігачів від ОБСЄ в Україні; 300 тис. євро надано Раді Європи з метою забезпечення прозорих і демократичних президентських виборів в Україні у травні 2014 р.; 150 тис. дол. надано Міжнародному комітету Червоного Хреста на оздоровлення та побутові потреби біженцям (переміщеним особам); 150 тис. дол. було надано Верховному Комісарові ООН у справах біженців на закупівлю непродовольчих товарів біженцям (переміщеним особам) [8].

А вже 5 червня 2015 р. прем'єр-міністр Японії Абе Сіндзо відвідав із офіційним візитом Київ. В історії японсько-українських відносин це був перший візит японського посадовця рангу прем'єр-міністра до України. Одним із ключових питань цієї зустрічі стало питання поглиблення взаємодії України та Японії у міжнародних безпекових питаннях, передусім у контексті розгортання в Україні миротворчої місії і співпраці та координації дій щодо реформування Ради Безпеки ООН.

Під час зустрічі представники обох країн також зосередили увагу на практичних аспектах поглиблення співробітництва між Україною та Японією у сфері торгівлі, енергетики, науки та технологій, розбудови інфраструктури, у гуманітарній сфері, сфері міжлюдських контактів [9].

Підтвердженням ефективності українсько-японської взаємодії у галузі «зелених» інвестицій згідно із зобов'язаннями двох держав відповідно до Кіотського протоколу є успішна реалізація проекту із забезпечення японською стороною українських правоохоронців понад 1,5 тис. автомобілів з екологічними двигунами [10]. Крім того, було предметно розглянуто шляхи спрощення

візового режиму для поїздок українських громадян до Японії [11].

Отже, говорячи про нинішній стан українсько-японських відносин та їхню перспективу на найближче майбутнє, можна зробити висновок, що відносини між країнами перейшли у нову стадію їх розвитку. Японія готова розширювати партнерські відносини з новою Україною. Підтвердженням чого є нарощування обсягів співпраці та диверсифікації її напрямів між Україною та Японією, що є важливим внеском країн у регіональну та глобальну безпеку, зокрема допомога Україні Японією у подоланні наслідків глобальної економічної кризи, підтримка незалежності України, відновлення та посилення її економічного потенціалу.

У той же час, як сказав декілька років тому назад Перший секретар посольства Японії Сато Йохішару: «Досі відносини Києва та Токіо перебували у стадії заколюючої безтурботності, і на їхньому горизонті не вимальовувалося жодних проблемних питань. Проте відсутність гострих кутів у двосторонніх відносинах не завжди є гарною ознакою, а радше свідченням того, що їх розвиток ще не набрав належних обертів» [12].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кулініч М. Україна і Японія: глобальне партнерство і ефективна двостороння взаємодія / Микола Кулініч [Електронний ресурс] // Надзвичайний і Повноважний Посол України в Японії: офіційна сторінка. – 2011. – Режим доступу: <http://irgo.org.ua/mezhdunarodnoe-sotrudnichestvo/ukra%D1%97na-i-yaponiya-globalne-partnerstvo-i-efektivna-dvostoronnya-vzayemodiya>
2. Кулініч М. Україна – Японія: відносини глобального партнерства в умовах випробувань / Микола Кулініч [Електронний ресурс] // Зовнішні

справи: офіційна сторінка. – 2014. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertnadumka/view/article/ukrajina-japonija-vidnosini-globalnogo-partnerstva-v/#sthash.vGplafSZ.dpuf>

3. Кулініч М. Україна і Японія: глобальне партнерство...
4. Там само.
5. Володимир Рибак: Україна розглядає розвиток відносин з Японією як один із головних зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних пріоритетів [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: офіційний веб-портал. – 2013. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/news/Novyny/Povidomlennya/72063.html>
6. Кулініч М. Україна – Японія: відносини глобального партнерства...
7. У Токіо відбулися українсько-японські політичні консультації [Електронний ресурс] // Урядовий портал: офіційна сторінка КМУ. – 2014. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247395671
8. Кулініч М. Україна – Японія: відносини глобального партнерства...
9. Японія допоможе Україні впроваджувати реформи та стимулювати економіку [Електронний ресурс] // Espresso.tv. – 2015. – 6 червня. – Режим доступу: http://espresso.tv/news/2015/06/06/yaponiya_dopomozhe_ukrayini_vprovadzhuvaty_reformy_ta_stymulvaty_ekonomiku
10. Японія надає українським правоохоронцям понад 1,5 тис. автомобілів з екологічними двигунами [Електронний ресурс] // УНІАН: офіційна сторінка. – 2015. – Режим доступу: <http://ecology.unian.ua/reduction/1086205-ukrajinski-pravoohorontsi-otrimayut-vid-yaponiji-ponad-15-tisyachi-ekologichnih-avtomobiliv.html>
11. Японія допоможе Україні впроваджувати реформи та стимулювати економіку...
12. Перший секретар посольства Японії Сато Йохішару: «Наші держави ще не достатньо глибоко пізнали одна одну» [Електронний ресурс] // Урядовий кур'єр: офіційна сторінка. – 2011. – Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/pershij-sekretar-posolstva-yaponiyi-sato-joshiharu/>

Вовчук Людмила Українсько-японські відносини: стратегічне партнерство та двостороння співпраця (2011-2015 рр.)

У статті автор розкриває основні аспекти українсько-японських двосторонніх стратегічних відносин упродовж 2011-2015 рр. Показана роль самітів і візитів на вищому державному рівні у розвитку відносин між країнами. Оскільки саме події такого рівня виступають тією рушійною силою, яка спрямовує подальші зусилля обох сторін на реалізацію чергових взаємовигідних і перспективних ініціатив та спільних проєктів.

Ключові слова: міжнародні відносини, Україна, Японія, стратегічне партнерство, двостороння співпраця, саміт, візит

Вовчук Людмила Украинский-японские отношения: стратегическое партнерство и двухстороннее сотрудничество (2011-2015 гг.)

В статье автор раскрывает основные аспекты украинской-японских двухсторонних

стратегических отношений в течении 2011-2015 гг. Показана роль саммитов и визитов на высшем государственном уровне в развитии отношений между странами. Поскольку именно события такого уровня выступают той движущей силой, которая направляет дальнейшие усилия обеих сторон на реализацию очередных взаимовыгодных и перспективных инициатив и совместных проектов.

Ключевые слова: *международные отношения, Украина, Япония, стратегическое партнерство, двустороннее сотрудничество, саммит, визит*

Vovchuk Ludmyla *Ukrainian-Japanese relations, strategic partnership and bilateral cooperation (2011-2015)*

The article reveals basic aspects of Ukrainian-Japanese bilateral strategic relations during 2011-2015. The role of summits and visits at the highest national level in the development of relations between the countries. Because it is a level event serve the importante force that makes further efforts of both sides for the implementation of regular mutually beneficial and promising initiatives and joint projects.

Keywords: *international relations, Ukraine, Japan strategic partnership, bilateral cooperation, summit, visit*

Рецензенти:

Тихонов А.К., д.і.н., професор

Шкляж Й.М., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 26.08.2015 р.